HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

תשבע בסוף ולא תשבע בתחלה נחלקו עליו בני כהנים גדולים ואמרו תשבע בתחלה ובסוף אמר רבי דוסא בן הרכינס כדבריהם אמר רבן יוחנן בן זכאי יפה אמר חנן לא תשבע אלא בסוף: **גמ'** ורמינהי שלשה דייני גזילות היו בירושלים אדמון בן גדאי וחנן המצרי וחנן בן אבישלום קשיא תלת אתרין קשיא גזירות אגזילות בשלמא תלת אתרין לא קשיא דחשיב ליה קתני דלא חשיב ליה לא קתני אלא גזירות אגזילות קשיא אמר רב נחמן בר יצחק שהיו גוזרין גזירות על גזילות כדתניא [א]קיטמה נטיעה ר' יוסי אומר גוזרי גזירות שבירושלים אומרים נטיעה בת שנתה שתי כסף בת שתי שנים ארבע כסף ורמינהי שלשה דייני גזירות היו בירושלים אדמון וחנן ונחום א"ר פפא מאן תנא נחום ר' נתן היא דתניא רבי נתן אומר אף נחום המדי מגוזרי גזירות שבירושלים היה ולא הודו לו חכמים ותו ליכא והאמר ר' פנחס אמר רבי אושעיא שלש מאות ותשעים וארבעה בתי דינין היו בירושלים כנגדן בתי כנסיות וכנגדן בתי מדרשות וכנגדן בתי סופרים דיינין טובא הוו וכי קאמרינן אגוזרי גזירות קאמרינן [ב]אמר רב יהודה אמר רב אסי [א]גוזרי גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן תשעים ותשע מנה מתרומת הלשכה לא רצו מוסיפין להם לא רצו אטו [ג]ברשיעי עסקינן אלא [ב]לא ספקו אע"פ שלא רצו מוסיפין עליהן קרנא הוה שקיל איסתירא מזכאי ואיסתירא מחייב ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתי' [1]ושוחד לא תקח וכ"ת ה"מ היכא דלא שקיל מתרווייהו דלמא אתי לאצלויי דינא קרנא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי דינא מי שרי והתניא [ג]ושוחד לא תקח מה ת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר [2]לא תטה משפט אלא אפי' לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה ושוחד לא תקח הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחד קרנא בתורת אגרא הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתנן [ד][ד]הנוטל שכר לדון דיניו בטלין הנ"מ אגר דינא קרנא אגר בטילא הוה שקיל ואגר בטילא מי שרי והתניא מכוער הדיין שנוטל שכר לדון אלא שדינו דין ה"ד אילימא אגר דינא דינו דין (א) והתניא הנוטל שכר לדון דיניו בטילין אלא אגר בטילא וקתני מכוער הדיין [ה]הני מילי בטילא דלא מוכחא קרנא בטילא דמוכחא הוה שקיל דהוה תהי באמברא דחמרא ויהבי ליה זוזא כי הא דרב הונא כי הוה אתי דינא לקמיה [ו]אמר להו הבו לי גברא דדלי לי [ה]בחריקאי ואידון לכו דינא אמר רבי אבהו בא וראה כמה סמיות עיניהן של מקבלי שוחד אדם חש בעיניו נותן ממון לרופא ספק מתרפא ספק אינו מתרפא והן נוטלין שוה פרוטה ומסמין עיניהן שנאמר [1]כי השוחד יעור פקחים תנו רבנן [2]כי השוחד יעור עיני חכמים קל וחומר לטפשין ויסלף דברי צדיקים קל וחומר לרשעים מידי טפשים ורשעים בני דינא נינהו אלא הכי קאמר כי השוחד יעור עיני חכמים אפילו חכם גדול ולוקח שוחד אינו נפטר מן העולם בלא סמיות הלב ויסלף דברי צדיקים

אפילו

תשבע בסוף. כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובתה תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום: **ולא תשבע בתחלה.** בשעת גיבוי מזונות: **גמ' אדמון בן גדאי: גוזרין גזירות.** קנסות: **קיטמה נטיעה** גרסינן בב"ק. גבי בהמה שנכנסה לרשות הניזק והזיקה קטמה נטיעת אילן כמה שמין אותה: **שתי כסף.** שתי מעות: **בתי דינין.** של עשרים ושלשה: **בתי כנסיות.** להתפלל: **בתי מדרשות.** למשנה ולתלמוד: **בתי סופרים.** ללמוד תינוקות: **נוטלין שכרן.** ומתפרנסין הימנו לפי שלא היו עסוקין במלאכתן: **ברשיעי עסקינן.** שנוטלין שכר לדון יותר מכדי חייהן: **לא ספקו.** למזונות: **אע"פ שלא רצו.** ליטול: **איסתירא.** סלע: **בתורת שוחדא.** שלא תחייבני אם זכאי אני: **בתורת אגרא.** שכר טורח: **הנוטל שכר לדון.** משנה היא במס' בכורות (דף כט.): **אגר דינא.** לא אומר לכם הדין כי אם בשכר כך וכך: **אגר בטילא.** שהיה בטל ממלאכתו: **דהוה תהי באמברי דחמרא.** מריח באוצרות יין אי זה ראוי להתקיים והקרוב להתקלקל ימכרוהו מיד ושכר זה היה מצוי לו בכל יום: **כי הא.** דבטילא דמוכח שרי: **הבו לי גברא דדלי.** מיא משקה שדותי: **בחריקאי.** במקומי. חריקאי אומר אני שהוא לשון (ב) פגוס כמו קרניס חרוקות דשחיטת חולין (נט:) כלו' שאני מסתלק ונפגס מקומי:

אינו

קשיא תלתא אתרין קשיא גזילות אגזירות. וא"ת אדרבה אי גזילה וגזירה תרי מילי נינהו תלתא אתרי לא קשיא דדייני גזילה הוו תלתא דייני גזירות לא הוו אלא תרי ואמר רבי חדא דאינו סברא שתהא לדיין א' שתי שררות דכמה אנשים חשובים היו בירושלים שהיו יכולין לעמוד לכל שררה ושררה ועוד אי לאחד מהם הוו שתי שררות לחנן המצרי היה לו להיות שהיה חשוב יותר מחנן בן אבישלום כמו שפי' ר"ת. מ"ר: **דחשיב ליה קתני.** ואין לפרש דחשיב ליה יותר דהא מוכח בברייתא דחנן המצרי היה חשוב יותר מחנן בן אבישלום מדקתני ליה ברישא אלא ה"פ דחשיב ליה בתר הכי דאיירי בהו מתני' חנן אומר שני דברים אדמון אומר שבעה קתני דלא חשיב ליה כגון חנן המצרי שלא דבר כלום לא קתני ולי נראה דחשיב ליה החשוב יותר ואף על גב דקתני חנן המצרי ברישא הכי נמי אשכחן [ו]מעשה ברבי אליעזר ור' יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ור"ע אע"פ שר"ע היה חשוב מרבי אלעזר בן עזריה שהוא היה ראש לחכמים ובכל דוכתי אמרינן (פסחים ג.) כגון ר"ע וחבריו ובשילהי פ"ק דיבמות (דף טז.) גבי מעשה דרבי דוסא בן הרכינס דאמר להם רבי יהושע אני אלך ואחריו מי רבי אלעזר בן עזריה ואחריו מי ר"ע וכשנכנסו אצלו אמר לר' יהושע יש בן לעזריה חברינו הרי לא היה יודע שר' אלעזר בעולם ולר' עקיבא אמר אתה הוא ששמך הולך מסוף העולם ועד סופו ואפ"ה מזכיר ר' אלעזר ברישא והיינו טעמא [ז]שהיה ממשפחה מיוחסת יותר מר"ע שהיה עשירי לעזרא וגם בשביל נשיאותו הכא נמי דקתני חנן המצרי ברישא לא בשביל שהיה חשוב יותר אלא מפני שהוא ממשפחה מיוחסת יותר מחנן בן אבישלום ואומר רבי דמ"מ תקשי לן אמאי לא משני כדמשני ר"ת ולאו פירכא היא דאי תנא להו לפי שדברו במשנתנו הוה ליה למיתני שני דייני גזירות שהיו בירושלים אבל מדקתני היו בירושלים משמע שנים היו ותו לא ועוד מדתניא בסמוך רבי נתן אומר אף נחום המדי אחד מדייני גזירות שבירושלים היה ועל כרחך אברייתא לא קאי דא"כ לר' נתן ארבע הוו ואנן מוקמינן דהאי דקתני שלשה אדמון וחנן ונחום המדי לרבי נתן אלא ודאי דחשיב ליה החשובין יותר משום הכי קאמר אף נחום המדי היה אחד מגוזרי גזירות והיה חשוב כמותם. מ"ר: **גוזרי גזירות שבירושלים היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.** הא דלא פריך הכא והיכי עבדי הכי והכתיב ושוחד לא תקח כדפריך עליה דקרנא אומר ר"ת משום דלא [אסור] אלא מבעלי דינים אבל הכא משל צבור ורבי מפרש דהכא לאו בתורת שכר היו נוטלין אלא הכא כל שעה היו יושבין בדין ולא היו עוסקין בשום מלאכה ולא היה להם במה להתפרנס והיה מוטל על הצבור לפרנסן אבל קרנא אקראי בעלמא היה יושב ולא היה לו ליטול שכר ומהאי טעמא נמי אתי שפיר הא דקאמר לקמן (דף קו.) מלמדי הלכות שחיטה והלכות קמיצה היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה אף על פי ששכר תלמוד תורה אסור כדאיתא בפרק אין בין המודר (נדרים דף לז.) מ"ר:

אפילו

מסורת הש"ס

א) ב"ק נח:, ב) שקלים פ"ד ה"ב [ע"ש], ג) [יומא ו. יבמות לג: וש"נ], ד) קדושין נח: בכורות כט., ה) [גי' הערוך בערך הרק בהריקאי], ו) [בהגדה של פסח], ז) [ועי' היטב תוספות ע"ז מה. ד"ה אר"ע ותוס' סוטה ד. ד"ה בן עזאי וכו' ומה שנרסם שם בנידון],

◆

תורה אור השלם

1. וְשֹׁחַד לֹא תִקָּח כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר פִּקְחִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִים: שמות כג ח

2. לֹא תַטֶּה מִשְׁפָּט לֹא תַכִּיר פָּנִים וְלֹא תִקַּח שֹׁחַד כִּי הַשֹּׁחַד יְעַוֵּר עֵינֵי חֲכָמִים וִיסַלֵּף דִּבְרֵי צַדִּיקִם: דברים טז יט

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתנן הנוטל שכר: (ב) רש"י ד"ה בחריקאי וכו' לשון פגוס. וכן לעיל בדף סא. ורש"י פי' שם חדיקאי בדלי"ת:

◆

מוסף רש"י

תשבע בסוף. כשתתאלמן או תתגרש ותתבע כתובה תשבע שלא עיכבה בידה משל בעלה כלום, ולא תשבע בתחלה. בפיסוק מזונות (לעיל פח.). קטמה נטיעה. בהמה שקטמה נטיעה (ב"ק נח:). גוזרי גזירות. קונסי קנסות, אדמון וחנן בן אבשלום (שם).

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ד מהל' שקלים הלכה ז סמג עשין מה טור ש"ע ח"מ סימן ט סעיף ג:

ב ג מיי' פכ"ג מהלכות סנהדרין הלכה א סמג לאוין רס טוש"ע שם סעיף א וסימן לד סעיף יח בהגה"ה:

ג ד ה ו מיי' שם הלכה ה טור ש"ע שם סימן ט סעי' ה:

◆

תוספות רי"ד

תשבע בסוף פירוש כשישמעו בו שמת ותבא לגבות כתובת' אז תשבע שלא עכבה בידה משל בעלה כלום ולא תשבע בתחלה עכשיו בעת גיבוי מזונות ובני כהנים גדולי' אמרו גם עכשיו תשבע שאין בידה משל בעלה כלום ובלא שבועה אין נותנים לה מזונות. קרנא הוה שקיל אסתירא מכל חד וחד ודאין להו דינא והיכי עביד הכי והכתיב ושוחד לא תקח וכ"ת ה"מ היכא דשקיל מחד ומחבריה לא שקיל דלמא אתי לאצלויי דינא קרנא כיון דשקיל מתרווייהו לא אתי לאצלויי דינא וכי לא אתי לאצלויי מי שרי והתניא ושוחד לא תקח מת"ל אם ללמד שלא לזכות את החייב ושלא לחייב את הזכאי הרי כבר נאמר לא תטה משפט אלא אפילו לזכות את הזכאי ולחייב את החייב אמרה תורה לא תקח שוחד הני מילי היכא דשקיל בתורת שוחדא קרנא בתורת אגרא הוה שקיל ובתורת אגרא מי שרי והתנן הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין ה"מ אגר דינא קרנא אגר בטלה הוה שקיל ואגר בטילה מי שרי והתניא מכוער הדיין שנוטל שכרו אלא שדינו דין ה"ד אילימא אגר דינא דינו דין מי שרי והתניא הנוטל שכרו לדון דיניו בטלין אלא לאו אגר בטלה וקתני מכוער הדיין ה"מ בטלה דלא מוכחא קרנא בטילה מוכח כזה דהוה תהי בחמרא ויהבו ליה זוזי כי הא דר"ה הוה דלי דולא כי אתא לקמיה לדינא א"ל הב לי גברא דדלי בהריקאי פי' במקומי ואדון לכו דינא